

STRESZCZENIE

Celem pracy „Towarzystwo Ewangelickie Oświaty Ludowej w Cieszynie – działalność wydawnicza i oświatowa (1881-1905)” było udokumentowanie i przedstawienie działalności wydawniczej i oświatowej cieszyńskiego Towarzystwa, wskazanie jego roli w procesie kształtowania narodowej, kulturowej oraz religijnej tożsamości środowiska polskich ewangelików na Śląsku Cieszyńskim w latach 1881-1905, w ówczesnym kontekście historyczno-kulturowym.

Rozprawa składa się z ośmiu rozdziałów. Pierwszy przedstawia ogólny rys historyczny Śląska Cieszyńskiego z uwzględnieniem warunków administracyjno-gospodarczych i politycznych oraz charakterystycznych aspektów życia społecznego, narodowego i kulturalnego, jakie wpływały na zbiorowość miejscowych luteranów pod koniec XIX i na początku XX stulecia. W rozdziale drugim scharakteryzowano okoliczności powstania TEOL-u, jego cele, strukturę organizacyjną oraz zarysowano główne etapy działalności.

Kolejne rozdziały (4-5) przynoszą analizę repertuaru wydawniczego – typologicznie uporządkowany przegląd głównych segmentów działalności wydawniczej stowarzyszenia, poprzedzony omówieniem (w rozdz. 3) organizacyjno-materialnych aspektów działalności edytorskiej. Rozdział 4 przedstawia najobszerniejszą część repertuaru wydawniczego: piśmiennictwo religijne, zarówno prace oryginalne jak tłumaczenia (homiletyka, modlitewniki i rozmyślania religijne, piśmiennictwo dogmatyczne i historia Kościoła, piśmiennictwo misyjne). Rozdział 5 omawia piśmiennictwo dydaktyczne, głównie dla szkół, lecz także do użytku domowego (materiały edukacyjne, śpiewniki) oraz piśmiennictwo służące samokształceniu i celom powszechnej oświaty (odczyty i sprawozdania TEOL, utwory popularnonaukowe, teksty polemiczne i abstyntenckie, literatura piękna). W rozdziale 6 przedstawiono organy prasowe TEOL-u, opiniotwórcze dla miejscowego środowiska ewangelickiego, popularyzujące również piśmiennictwo i czytelnictwo: „Kalendarz Ewangelicki na Rok...” (od 1882 r.) oraz dwutygodnik „Przyjaciel Ludu” (od 1885 r.). W rozdziale 7 zarysowano podejmowane przez Towarzystwo inicjatywy kulturalno-oświatowe: prelekcje, konkursy, wystawy oraz tworzenie własnej biblioteki. Rozdział 8 poświęcono przedstawieniu działań na rzecz popularyzacji piśmiennictwa: zarówno „własnego” – wydawanego przez Towarzystwo, jak i ogólnopolskiego.

Wszystkie działania podejmowane przez TEOL miały odpowiadać na potrzeby czytelnicze, oświatowo-kulturalne i religijne polskich luteranów Śląska Cieszyńskiego, ale też

z innych regionów, służyły, edukowaniu i uświadomieniu narodowemu, kształtowaniu postaw patriotycznych, moralnych, tworzeniu opinii w kwestiach społecznych, a także opinii czytelniczej. Towarzystwo chciało poprzez książkę i prasę ukształtować integralną i wszechstronną osobowość Polaka – luteranina, świadomego i zaangażowanego w aktywności nie tylko religijnej, ale także społecznej i kulturalnej.